

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه الهیات

-

نقش اختلاف قراءات در ناهماهنگی ترجمه های فارسی قرآن (جزء ۵- ۹)

:

:

:

دانشگاه اصفهان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه الهیات

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات - علوم قرآن و حدیث آقای جلال
جمشیدی تحت عنوان

نقش اختلاف قراءات در ناهماهنگی ترجمه های فارسی قرآن (جزء ۵-۹)

در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۱۹ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء
امضاء
امضاء

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر محمدرضا ستوده نیا با مرتبه علمی استادیار

۲- استاد مشاور پایان نامه دکتر سید محمدرضا ابن الرسول با مرتبه علمی استادیار

۳- استاد داور داخل گروه دکتر رضا شکرانی با مرتبه علمی استادیار

۴- استاد داور خارج از گروه دکتر رضا سلیمان زاده نجفی با مرتبه علمی استادیار

امضاء
امضاء
امضاء
گروه الهیات
گروه الهیات

.

(:)«

»:

(

)«

»

.

تقدیم به

تقدیم به پیشگاه اولین شهیده‌ی ولایت حضرت فاطمه‌ی زهراء سلام الله علیها

و فرزند گرامیش حضرت صاحب الزمان روحی و ارواح العالمین له الفداء،

باشد که ظرف وجودی ما را مالالمال از عشق به اهل بیت پیامبر (ص) نمایند.

چکیده

اقبال روز افزون به قرآن کریم در قالب اهتمام به ترجمه و مفاهیم آیات آن و عظمت و جاودانگی قرآن و نیز انطباق معارف آن با عقل و فطرت بشری، ایجاب می کند که ترجمه قرآن در یک سبک و شیوه خلاصه نگردد و در هر عصری با شیوه‌ای زیباتر و بیانی روز آمدتر و در عین حال برخوردار از صحت بیشتر به جامعه عرضه گردد. با وجود منافع و پیشرفت هایی که تعدد ترجمه‌های قرآن در پی دارد و این که هر کدام از مترجمان از سر خیر خواهی و به قصد خدمت به قرآن به این امر خطیر دست یازیده اند، ولی اختلاف در ترجمه‌ها امری انکار ناپذیر است. بازگشت اختلاف در ترجمه‌های فارسی قرآن به علل و عوامل متعددی است. از جمله این عوامل می توان به نگرش‌های ادبی مختلف بر ساختار نحوی یا بلاغی جملات، آراء تفسیری گوناگون، اختلاف در مسائل کلامی، اختلاف در قرائت آیه و غفلت‌های مترجمان اشاره کرد.

آن چه در این رساله مورد توجه قرار گرفته، نقد ناهماهنگی ترجمه‌های فارسی قرآن با توجه به اختلاف قراءات است. سؤالی که در این جا مطرح شده، آن است که آیا اختلاف قراءات در ترجمه‌های فارسی تأثیرگذار است؟ آن چه که پس از شناسایی تک آیات دارای اختلاف قرائت و بررسی تأثیر این اختلاف قرائت بر ترجمه‌های فارسی (بررسی حدود ۵۰ مورد از ترجمه‌های فارسی)، از شروع جزء ۵ تا پایان جزء ۹ به دست آمده و در قالب شش فصل ارائه شده است این فرضیه را ثابت می کند که، اختلاف قراءات در برخی از آیات قرآن بر ترجمه‌های فارسی تأثیر گذار است. این رساله شامل شش فصل است. فصل اول، کلیات. فصل دوم مربوط به اختلاف ترجمه در آیاتی است که اختلاف قرائت در آنها در ترجمه‌های فارسی اثر گذار است. فصل سوم مربوط به اختلاف قرائت در افعال غایب و مخاطب است. فصل چهارم درباره اختلاف قرائت در افعال معلوم و مجهول است. فصل پنجم مربوط به اختلاف قرائت در افعال متکلم و غائب است. در نهایت فصل ششم مربوط به آیاتی است که اختلاف قرائت در آنها تأثیر چندانی در ترجمه‌های فارسی ندارد.

کلید واژه ها: قرآن، ترجمه قرآن، فارسی، قراءات.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- تبیین مسأله پژوهشی و اهمیت آن..... ۱
- ۱-۲- اهداف..... ۱
- ۱-۳- فرضیات و پرسشها..... ۳
- ۱-۴- پیشینه‌ی تحقیق..... ۳
- ۱-۵- روش تحقیق و مراحل آن..... ۵

فصل دوم: بررسی وجوه قرائتی که در ترجمه های فارسی قرآن اثر دارد

- ۱-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۲۴ و ۲۵ سوره‌ی نساء (والمحصنات/والمحصنات، المحصنات/المحصنات، محصنات/محصنات)..... ۶
- ۲-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۱ سوره نساء (مُدْخَلًا/مَدْخَلًا)..... ۱۴
- ۲-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۴ سوره نساء (اللَّهُ/الله)..... ۱۷
- ۲-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۹۴ سوره نساء (فَتَبَيَّنُوا/فَتَبَيَّنُوا)..... ۱۹
- ۲-۵- بررسی اختلاف ترجمه در آیه ۹۵ سوره نساء (غَيْرًا/غَيْر)..... ۲۲
- ۲-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۳ سوره مائده (قَاسِيَةً/قَسِيَّةً)..... ۲۵
- ۲-۷- بررسی اختلاف ترجمه در آیه ۶۰ سوره مائده (عَبْدَ الطَّاعُوتِ/عَبْدَ الطَّاعُوتِ)..... ۲۸
- ۲-۸- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۹۵ سوره مائده (فَجَزَاءٌ مِّثْلُ/فَجَزَاءٌ مِّثْلِ)..... ۳۱
- ۲-۹- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۳ سوره انعام (يُكَذِّبُونَكَ/يُكَذِّبُونَكَ)..... ۳۲
- ۲-۱۰- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۸۳ سوره انعام (دَرَجَاتٍ/دَرَجَاتٍ)..... ۳۵
- ۲-۱۱- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۹۹ سوره انعام (ثُمَّرِهِ/ثُمَّرِهِ)..... ۳۷
- ۲-۱۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۱۵ سوره انعام (كَلِمَةٍ/كَلِمَاتٍ)..... ۳۸
- ۲-۱۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۳۵ سوره انعام (مَكَانَاتِكُمْ/مَكَانَاتِكُمْ)..... ۴۰
- ۲-۱۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۵۹ سوره انعام (فَرَقُوا/فَارَقُوا)..... ۴۲
- ۲-۱۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۲ سوره اعراف (خَالِصَةً/خَالِصَةً)..... ۴۳
- ۲-۱۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۵۷ سوره اعراف (الرَّيَّاحِ/الرَّيْحِ)..... ۴۵
- ۲-۱۷- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۰۵ سوره اعراف (عَلَىٰ/عَلَىٰ)..... ۴۷

- ۱۸-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۲۷ سوره اعراف (سَنُقَتِّلُ / سَنَقُتِّلُ) ۴۹
- ۱۹-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۵۷ سوره اعراف (إِصْرَهُمْ / ءِأَصْرَهُمْ) ۵۰
- ۲۰-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۶۴ سوره اعراف (مَعْدِرَةٌ / مَعْدِرَةٌ) ۵۲
- ۲۱-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۸۰ سوره اعراف (يَلْحَدُونَ / يَلْحَدُونَ) ۵۴
- ۲۲-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۲۰۱ سوره اعراف (طَائِفٌ / طَائِفٌ) ۵۵
- ۲۳-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۹ سوره انفال (مُرْدِفِينَ / مُرْدِفِينَ) ۵۷
- ۲۴-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۱ سوره انفال (يُغَشِيكُمُ النَّعَاسَ / يُغَشِيكُمُ النَّعَاسَ) ۶۰
- ۲۵-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۸ سوره انفال (مُوْهِنٌ / مُوْهِنٌ) ۶۲
- ۲۶-۲- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۹ انفال (أَنْ / إِنْ) ۶۳

فصل سوم : افعال غائب و مخاطب

- ۱-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۷۷ سوره نساء (تَظْلِمُونَ / يَظْلِمُونَ) ۶۶
- ۲-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۲ سوره انعام (تَعْقِلُونَ / يَعْقِلُونَ) ۶۸
- ۳-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۰۹ سوره انعام (يُؤْمِنُونَ / تُؤْمِنُونَ) ۷۰
- ۴-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۳۲ سوره انعام (يَعْمَلُونَ / تَعْمَلُونَ) ۷۱
- ۵-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳ سوره اعراف (تَذَكَّرُونَ / يَتَذَكَّرُونَ) ۷۲
- ۶-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۸ سوره اعراف (تَعْلَمُونَ / يَعْلَمُونَ) ۷۴
- ۷-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۷۲ سوره اعراف (أَنْ تَقُولُوا / أَنْ يَقُولُوا) ۷۶
- ۸-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۷۳ سوره اعراف (أَوْ تَقُولُوا / أَوْ يَقُولُوا) ۷۷
- ۹-۳- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۳۹ انفال (يَعْمَلُونَ / تَعْمَلُونَ) ۷۹

فصل چهارم : افعال معلوم و مجهول

- ۱-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۳۶ سوره نساء (نَزَّلَ / أَنْزَلَ) ۸۱
- ۲-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۰۷ سوره مائده (اسْتَحَقَّ / أُسْتَحَقَّ) ۸۳
- ۳-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۶ سوره انعام (يُصْرِفُ / يَصْرِفُ) ۸۵
- ۴-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۱۹ سوره انعام (فَصَّلَ / فَصَّلَ / حَرَّمَ / حَرَّمَ) ۸۷
- ۵-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۱۹ سوره انعام (لِيُضِلُّونَ / لِيُضِلُّونَ) ۸۹
- ۶-۴- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۲۵ سوره اعراف (تَخْرُجُونَ / تَخْرُجُونَ) ۹۱

فصل پنجم : افعال متکلم و غائب

- ۱-۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۱۴ سوره نساء (نُؤْتِيهِ / يُؤْتِيهِ) ۹۳
- ۲-۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۵۲ سوره نساء (يُؤْتِيهِمْ / نُؤْتِيهِمْ) ۹۵
- ۳-۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۶۲ سوره نساء (سَنُؤْتِيهِمْ / سَنُؤْتِيهِمْ / سَيُؤْتِيهِمْ) ۹۷
- ۴-۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۹۲ سوره انعام (لِنُنذِرَ / لِنُنذِرَ) ۹۹
- ۵-۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۲۸ سوره انعام (يَحْشُرُهُمْ / نَحْشُرُهُمْ) ۱۰۰
- ۶-۵- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۸۶ سوره اعراف (يَذَرُهُمْ / نَذَرُهُمْ) ۱۰۲

فصل ششم : آیاتی که اختلاف قراءت ظاهراً در ترجمه های فارسی اثر ندارد

- ۱-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۲۹ سوره نساء (تِجَارَةً / تِجَارَةً) ۱۰۴
- ۲-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۷۳ سوره نساء (تَكُنْ / يَكُنْ) ۱۰۵
- ۳-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۲۸ سوره نساء (يُصَالِحًا / يَصَالِحًا) ۱۰۶
- ۴-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۵۴ سوره نساء (لَا تَعْدُوا / لَا تَعْدُوا) ۱۰۷
- ۵-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۸۹ سوره مائده (عَقَدْتُمْ / عَاقَدْتُمْ) ۱۰۸
- ۶-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۲۳ سوره انعام (فَتَنَّتَهُمْ / فَتَنَّتَهُمْ) ۱۰۹
- ۷-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۰۸ سوره انعام (عَدُوا / عَدُوا) ۱۱۰
- ۸-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۳۷ سوره انعام (قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ / قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ) ۱۱۱
- ۹-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۴۵ سوره انعام (يَكُونُ مَيِّتَةً / تَكُونُ مَيِّتَةً / تَكُونُ مَيِّتَةً) ۱۱۳
- ۱۰-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۲۶ سوره اعراف (لِبَاسٍ / لِبَاسٍ) ۱۱۳
- ۱۱-۶- بررسی اختلاف در ترجمه آیه ۱۹۳ سوره اعراف (يَتَّبِعُوكُمْ / يَتَّبِعُوكُمْ) ۱۱۴
- ۱۱۶- نتیجه گیری ۱۱۶
- ۱۲۰- پیوست ها ۱۲۰
- ۱۴۰- منابع و مآخذ ۱۴۰

مقدمه

نثر قرآن کریم نه تنها از هر گونه ناهنجاری و نادرستی به دور است بلکه در نظر مسلمانان جهان معجزه ای الهی، جاودانه، و اثری تقلید ناپذیر است. علی‌رغم وجود این ویژگی‌های منحصر به فرد در مورد قرآن، نمی‌توان وجود اختلاف در فهم، برداشت و قرائت آیات قرآن از سوی مسلمانان را انکار نمود؛ وجود اختلاف در حد یک واژه، جمله، ترکیب چند جمله و حتی کل یک متن، که این اختلافات قطعاً به حوزه ترجمه قرآن و تفسیر و سایر حوزه‌ها نیز راه یافته است. وجود اختلاف در حوزه قرائت آیات قرآن، باعث پیدایش ترجمه‌های گوناگون و تفاسیر مختلف شده است. اختلاف در حوزه قرائت به سبب طبیعت ترجمه، ملموس‌تر و بارزتر بوده و مترجمان را دستخوش اختلاف کرده است.

وجود ترجمه‌های متعدد قرآن و اختلاف چشم‌گیر در آنها در جامعه‌ای که گرایش به قرآن و تمایل به آشنایی با مفاهیم و معارف آن رو به افزایش است بستر مناسب برای بحث و گفتگو پیرامون ترجمه‌ها و نقد و ارزیابی آنها را بیش از پیش فراهم نموده است. نقش ترجمه قرآن به عنوان آسان‌ترین شیوه برای دستیابی به فهم آیات قرآن از استدلال بی‌نیاز است، پس هر قدر ترجمه قرآن درست‌تر و شیوه‌های بیانی آن رساتر باشد رویکرد عمومی به آن افزایش یافته، فهم آن آسان‌تر خواهد بود. یکی از عوامل ایجاد اختلاف در ترجمه‌های قرآن، اختلاف در قرائت کلمه یا کلماتی از آیات قرآن است. شناخت صحیح این عوامل و توجه به آن، ما را در ارائه هر چه صحیح‌تر ترجمه یاری می‌نماید، به عکس اگر در ترجمه به این عامل و سایر عواملی که در بخش چکیده رساله به آن اشاره شد توجه نشود ترجمه ارائه شده خواننده را به اشتباه خواهد انداخت. امید است خادمان قرآن با درک صحیح شرایط و ضوابط یک ترجمه صحیح، عاشقان کلام وحی را در اتصال به قرآن کریم و درک معارف الهی آن و نیز به‌رمندی از آن یاری نمایند.

«^с»^с «^с»^с »: .
 «^с»^с (:) «(:)» .«
 .( ) .
 «^с»^с «^с»^с «^с»^с .( ) .
 .( ) «^с»^с
) «^с»^с ( ) ( )
 «^с»^с ( ) ( )
 «^с»^с (:) «^с»^с : .
 ( ) «^с»^с

۲

:

( )

:

( ) « »

:

( )

ε

( )

( )

:

)

(

( )

)

(

/

الْفَرِيضَةُ

فَرِيضَةٌ

.(:).

:

« »

« »

:

) (

.(

:

( ) . ( ) ( )

( ) .

( ) . ( )

( )

.( ) .

]

[

[ ]

.( ) . [ ]

.( ) ( ) (

:( )

.( ) .

/

بِفَاحِشَةٍ

.(:) .

( )

:

)

(

.(

:

)

(

( )

( ) .

( )

( ) ( )

.( ) .

.( ) .

( )

.( ) .

) ( ) (

.(: ( )

( )

)

(

.( ) .

( )

« »

( )

( ) .